



**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

”BARN SOM BARN”

Hur ser förskollärare på begreppet barn i behov av stöd.

HANNA LANGSBO OCH LINN MOEGREEN

Akademin för utbildning, kultur och kommunikation
Pedagogik
Självständigt arbete – förskolpedagogiskt område
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Jonas Nordmark

Examinator: Eva Äremalm-Hagsér

Termin: 7

År: 2020



MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE
Kurskod: PEA098 15 hp.
Termin: 7

SAMMANFATTNING

Författarens namn: Hanna Langsbo och Linn Moegreen

Titeln på det självständiga arbetet:

”Barn som barn - Hur ser förskollärare på begreppet barn i behov av stöd”

Titeln översatt till engelska:

”Children as children - How do preschool teachers look at the concept of children in need of support”

Årtal: 2020

Antal sidor: 36

Syftet med vår undersökning var att ta reda på hur ett antal förskollärare såg på uttrycket barn i behov av särskilt stöd. Vi ville också veta hur verksamheten i förskolan möter barns rätt till lärande. För att kunna fokusera på att beskriva vad förskollärarna tänkte kring vårt syfte och de frågor vi ställde i arbetet använde vi oss av en kvalitativ metod. Vi beskrev det respondenterna sa att de upplevde i förskolans verksamhet. Av resultatet framgick att barn delades upp i två kategorier som var barn i behov av stöd och barn i behov av särskilt stöd. Vi såg också att en grupp respondenter såg barn i behov av särskilt stöd och barn i behov av stöd som ett gemensamt begrepp. Många av respondenterna upplevde att de behövde mer kunskap för att kunna tillgodose de behov som barnen i behov av stöd och särskilt stöd hade. Samtidigt såg vi att erfarenhet var en stor del i arbetet med barn i behov av stöd eller särskilt stöd. Relationer och lek var två viktiga delar i verksamheten, oavsett vilket behov barnen hade. I slutsatsen kom vi fram till vilken betydelse en diagnos kunde ha och hur viktigt det ibland blev att kategorisera barn i förskolan. Vi såg att alla barn skulle få den hjälp de behövde utifrån sina enskilda behov. Risken med en diagnos kunde vara att barn som hade ett behov av stöd som inte var så omfattande blev missat om det inte fick en diagnos, det hamnade i en gråzon där det blev svårt att upptäcka dess problem.

Nyckelord: barn i behov av stöd, preschool and children with special needs, children´s right to learning, children´s learning in preschool.

Innehållsförteckning

1 Inledning	6
1.1 Syfte och forskningsfrågor	7
1.2 Uppsatsens disposition	7
2 Bakgrund	7
2.1 Förskolans läroplan	7
2.2 Litteratursökning.....	8
2.3 Tidigare forskning om barn i behov av särskilt stöd.....	8
2.4 Tidigare forskning om barns rätt till lärande	9
2.5 Tidigare forskning om arbetet med stöd i den dagliga verksamheten.....	10
3 Sociokulturell teori i arbetet med stöd i praktiken	12
4 Metod	14
4.1 Kvalitativ metod	14
4.2 Datainsamlingsmetod.....	14
4.3 Urval	15
4.4 Genomförande	15
4.5 Bearbetning av insamlat material.....	16
4.6 Etiska överväganden.....	16
4.7 Tillförlitlighet.....	17
5. Resultat	17
5.1 Barn i behov av särskilt stöd.....	17
5.2 Barn i behov av stöd	18
5.3 Barn i behov särskilt stöd och barn i behov av stöd.....	18
5.4 Relationens betydelse för barn i behov av särskilt stöd.....	20
5.5 Goda relationer för trygga barn	20
5.6 I relation till vårdnadshavarna	21
5.7 Arbetet i den dagliga verksamheten	21
5.8 Resurserna - en tillgång i den dagliga verksamheten.....	22
5.9 Rätten till lärande och en likvärdig förskola.....	23
6. Analys	23
6.1 Att skilja på begreppen barn i behov av särskilt stöd och barn i behov av stöd	23
6.2 Barn i behov av särskilt stöd och barn i behov av stöd.....	24
6.3 Relationens betydelse för barn i behov av särskilt stöd.....	25

6.4 Arbetet i den dagliga verksamheten	27
8. Slutdiskussion.....	28
8.1 Barn i behov av särskilt stöd.....	29
8.3 Relationens betydelse för barn i behov av särskilt stöd.....	29
8.4 Arbetet i den dagliga verksamheten	30
8.5 Metoddiskussion	31
8.6 Studiens relevans för förskolläraryrket	31
8.7 Förslag på vidare forskning.....	32
Bilagor	35
Bilaga 1	35
Bilaga 2	36

1 Inledning

I förskolans verksamhet spenderar ett stort antal barn sin vardag, enligt SCB går 94% av alla barn i åldrarna tre till sex år i förskolan i Sverige (2019). Olika individer med olika behov och förutsättningar befinner sig därför till stor del av sin vardag i förskolans verksamhet. Där ansvarar personalen för deras lärande och utveckling. I förskolans läroplan står det att:

Förskolan ska särskilt uppmärksamma barn som av olika anledningar behöver mer ledning och stimulans eller särskilt stöd. Alla barn ska få en utbildning som är utformad och anpassad så att de utvecklas så långt som möjligt. Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd och stimulans ska få detta utformat utifrån sina egna behov och förutsättningar. (Skolverket, 2018, s. 6).

2017 gjorde skolinspektionen en undersökning av förskolors beredskap och deras arbetssätt kring arbetet med barn i behov av särskilt stöd. I undersökningen framkom att det fanns vissa brister i arbetet kring barn i behov av särskilt stöd exempelvis barnens möjlighet att tillgodose utbildningen, bristande arbetssätt och synen på vilka barn som är i behov av särskilt stöd varierar mellan personalen. Under vår verksamhetsföreläsnings utbildning, blev vi nyfikna på hur förskollärares förhållningssätt påverkar relationerna till barn som är i behov av särskilt stöd. Det är angeläget att undersöka om förskollärares förhållningssätt kan öka kvalitén på undervisningen och omsorgen av de barn som är i behov av särskilt stöd.

Det är svårt att avgöra var gränsen mellan ett normalt utvecklat barn och ett barn med ett annorlunda utvecklingsmönster går. Vi ska tänka på att barnen inte utvecklas utifrån olika stadier utan utvecklingen beror på det individuella barnet. Vilket är viktigt att ta i beaktande när det gäller barn i behov av stöd och särskilt stöd (Palla, 2011)

I januari 2020 blev barnkonventionen en lag i Sverige. I §27 står det att:

Konventionsstaterna erkänner varje barns rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling.

Ska förskolepersonal kunna möta de krav som kommer av att barnkonventionen har blivit en lag, behöver de fler verktyg såsom större kunskap i det specialpedagogiska området. Kunskap, som ger dem möjlighet att hjälpa de barn som är i behov av stöd att nå den levnadsstandard de har rätt till.

Vilka barn anses då vara i behov av särskilt stöd enligt förskollärarna och hur arbetar de med barnen som är i behov av stöd? Om detta handlar vår uppsats.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med undersökningen är att undersöka hur ett antal förskollärare beskriver barn i behov av särskilt stöd i förhållande till barns rätt till stöd i förskolan. Vi vill också undersöka hur arbetet med barn i behov av särskilt stöd ser ut i vardagen.

1. Vad ligger i definitionen av barn i behov av särskilt stöd enligt förskollärare?
2. Hur arbetar förskollärarna med barn i behov av särskilt stöd i den dagliga verksamheten?

1.2 Uppsatsens disposition

Uppsatsen är disponerad enligt följande: En bakgrund där vi beskriver en fördjupning av inledning. Vi beskriver arbetet med barn i behov av särskilt stöd utifrån Förskolans läroplan och även hur vi sökt litteratur.

Litteraturen vi valt att använda i studien går vi igenom under rubriken tidigare forskning. Vi beskriver sedan den sociokulturella teorin som är den teori vi använder oss av för att tolka vårt resultat. Efter teoridelen kommer metoden som innehåller datainsamlingsmetod, vårt urval, genomförande, bearbetning av insamlat material, etiska överväganden och tillförlitlighet. Vidare presenterar vi resultatet där vi beskriver det insamlade materialet från våra intervjuer, efter resultatet kommer analysdelen där vi analyserar det vi fått fram i resultatet utifrån den sociokulturella teorin och annan relevant litteratur. I slutdiskussionen redovisar vi vilka slutsatser vi kommit fram till. I avslutande del beskriver vi metoddiskussion och förslag på vidare forskning.

2 Bakgrund

I följande del beskriver vi betydelsen av begreppet barn i behov av särskilt stöd och hur förskolans verksamhet på olika sätt anses kunna arbeta med barn i behov av särskilt stöd.

Enligt Skolverkets allmänna råd *Måluppfyllelse i förskolan* ska förskolan anpassa sin verksamhet till alla barn. Barn som är i behov av särskilt stöd ska inte tillskrivas behovet som en egenskap. Barnets behov ska ses situationsburet vilket innebär att behovet ses utifrån mötet med andra barn, personal och miljö. Detta innebär att barnet kan ha ett behov av stöd i en viss miljö men inte i en annan. Behovet kan också variera över tid (Skolverket, 2017).

2.1 Förskolans läroplan

I *Förskolans läroplan* (Skolverket, 2018) beskrivs tydligt kraven på arbetslaget och förskollärarens uppdrag.

Förskolans läroplan bygger framförallt på demokratins grund vilket bland annat innebär att personalen i förskolan ska främja alla människors lika värde.

Inget barn i förskolan ska bli utsatt för diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, hos barnet eller någon som barnet har anknytning till, eller för annan kränkande behandling. (Skolverket, 2018, s.5).

Förskolan ska dessutom vara likvärdig i hela landet och den ska anpassas till alla barn och deras olika förutsättningar och behov. Personalen i förskolan ska vara extra uppmärksamma kring de barn som behöver mer vägledning, motivation eller särskilt stöd. Utbildningen ska vara anpassad efter den enskilde individen för att främja barnets utveckling. Behovet av stöd kan vara tillfälligt eller varaktigt och variera över tid.

Verksamheten ska vara varierande och baseras på barnens intressen och tidigare erfarenheter. Verksamheten ska också vara anpassad efter barnens vistelsetid och de individuella behov som barnet kan ha. Miljön i förskolan ska vara lättillgänglig för alla barn, den ska vara inspirerande och främja intresset hos barnen för vidare stimulans. I miljön är det viktigt att främja språkutvecklingen då språk, lärande och identitetsutveckling är i relation till varandra. Verksamheten ska baseras på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (Skolverket, 2018).

2.2 Litteratursökning

Vi har använt sökmotorer såsom Eric Prouquest och Primo. Där har vi utgått från olika nyckelord som varit betydelsefulla för studien exempelvis barn i behov av stöd, preschool and children with special needs, children´s right to learning, children´s learning in preschool, Nilholm, Magnússon med flera.

2.3 Tidigare forskning om barn i behov av särskilt stöd

I Pallas (2011) avhandling *med blicken på barnet om olikheter inom förskolan som diskursiv praktik* beskrivs ett historiskt perspektiv, där barn i behov av särskilt stöd inte betraktas ur en pedagogisk synvinkel utan från ett medicinskt- psykologiskt. Det medicinsk-psykologiska synsättet på barns behov av stöd kan kopplas samman med ett synsätt som kallas det kategoriska perspektivet. I det kategoriska perspektivet anses barnet vara med svårigheter och problemet är hos barnet. I många av fallen har barnen en diagnos eller en annan medicinsk avvikelse. Utifrån det kategoriska perspektivet riktas insatserna mot det enskilda barnet. Det kategoriska synsättet har med tiden förändrats och nu ses barnet i större utsträckning som att barnet är i svårigheter. Att se på barnet utifrån att det är i behov av särskilt stöd kallas för det relationella perspektivet. Det innebär lite förenklat att det är något i den pedagogiska verksamheten som behöver förändras för att stödja barnets svårigheter. Exempelvis

skulle det kunna vara något i miljön, eller pedagogernas förhållningssätt som gör att barnet hamnar i svårigheter. Problemet är inte längre barnet utan omgivningen (Palla, 2011).

Det finns många olika anledningar till att ett barn behöver extra stöd. Det kan vara sent utvecklat språk eller motoriska svårigheter. I förskolan finns det ett behov av att vidareutveckla arbetet med språkets utveckling. I många fall där barnet är i behov av särskilt stöd är språkförbistringar ett problem. Det kan ge upphov till missförstånd och frustration när mottagaren inte förstår vad barnet vill få sagt (Badanovich-Hanssen & Hansén, 2018).

I uppdraget ingår också att skapa trygga omsorgssituationer för både barn och vårdnadshavare. Barn som är i behov av särskilt stöd och får hjälp tidigt får lättare att nå en positiv utveckling. Vissa barn kan upplevas fungera väl i en miljö eller situation men inte i en annan. I förskolan kan det innebära att barnet har svårigheter i miljön på förskolan men inte hemma. Vårdnadshavarna känner barnet bäst och dialogen är då viktig för att hitta strategier som hjälper barnet på bästa sätt. När barnet är i behov av stöd blir förskolan ett bra stöd för hemmet. Vårdnadshavarna bör göras delaktiga i allt från utredning till utförandet av handlingsplaner och uppföljning av dessa (Renblad & Brodin, 2014).

Barn i behov av särskilt stöd kan ha svårigheter med att gå in i en lek och bibehålla den. I barngrupp kan det handla om att de behöver mer stöd från en vuxen än andra barn. Den hjälpen kan göra det lättare för barnet att delta i de sociala aktiviteterna i förskolan. Pedagogens bemötande och kunskap i det specialpedagogiska området har stor betydelse. Bemötandet av barnet kan vara det som avgör hur barnet mår i förskolan (Renblad & Brodin, 2014).

2.4 Tidigare forskning om barns rätt till lärande

Georgeson, Porter, Daniels och Feiler (2014) skildrar barns rätt till lärande som pedagogens främsta uppgift. Förskolepersonalen kan i sitt arbete med att främja barns rätt till lärande riskera att kränka ett barn. Exempelvis skulle det kunna vara vid högläsning om pedagogen väljer att placera ett barn med hörselnedsättning för att möjliggöra för denne att höra boken. Barnet kan då uppleva särbehandling från övriga i gruppen. Barn behöver få uppleva inflytande i sin vardag för att kunna utvecklas till att bli självständiga individer. Det är också viktigt att barn får möjlighet att påverka sin individuella utveckling.

I förskollärarens roll ingår att möta både spontana och planerade lektillfällen. Det ingår också att ta tillvara på de lärandetillfällen som uppstår under dagen. Begreppet undervisning gör idag en central del av läroplanen för förskolan. Fokus ligger på barns lärande och att de ska få möta olika innehåll i undervisningen. Förskolläraren behöver förstå hur barn upplever sin omvärld och även kunna ta barnets perspektiv. I

utbildningen ska förskolläraren ta fasta på det barnen upplever och deras perspektiv för att kunna planera en så kallad barncentrerad undervisning (Thulin & Jonsson, 2018).

Georgeson m. fl. (2014) beskriver även risken med att barn i behov av särskilt stöd kan hamna i kläm i arbetet med likabehandling. Med detta menar de att personalen har fokus på likabehandling i arbetet i barngruppen som helhet och missar att fokusera på den enskilde individens behov och utveckling. Personalen vill inkludera alla barn oavsett behov i förskolans utbildning och de aktiviteter som görs i verksamheten. I denna inkludering kan barnet i behov av stöd istället uppleva utanförskap. Genom att involvera barnen i inflytandet över sin egen rätt till lärande kan man främja barnens utveckling och lärande.

De svenska skolorna och förskolorna utgår från att alla ska inkluderas i utbildningen oavsett behov av stöd. Det svenska inkluderande arbetssättet är känt även på internationell nivå. Fokus i det inkluderande arbetssättet läggs på att utbildningen ska bygga på social sammanhållning. Dessutom ska arbetet ha som mål att nå en utbildning tillgänglig för alla (Magnusson, 2016). Barnen ska inte kategoriseras eller delas upp i grupper. Inkludering är ett komplext begrepp som behöver diskuteras. Det finns olika syn på vad inkludering innebär. En syn på inkludering är hur ett barn rent fysiskt placeras i en grupp, men det kan också handla om hur barnen i behov av stöd inkluderas i undervisningen. I ett inkluderande arbetssätt sker undervisningen i relation till det relationella perspektivet. När barn inkluderas i en grupp och den består av barn med olika behov av stöd i olika hög grad, är det viktigt att se barnens olikheter som tillgångar i gruppen (Lindqvist & Nilholm, 2014).

I grekiska och cypriotiska förskolor, i jämförelse med svenska, infördes lek för att stärka barnens rätt till lärande. Leken anses där vara en rättighet som barnen ska få tillgång till under sin vistelse på förskolan. Genom meningsfulla aktiviteter som är baserade på lek ska barnen få större delaktighet i sitt lärande. Målet med att låta leken bli en del i den formella och informella undervisningen, är att göra övergången från förskola till skola smidigare. Barnen får i förskolan möta innehållet som är målsättningarna i läroplanen för grundskolan. Det stärker deras rätt att lära och ger dem större möjlighet att vara delaktiga i sin undervisning (Loizou & Avgitidou, 2014). I förskolan ses leken som en central del i lärandet. Leken är ett medel som används för att skapa förutsättningar för barnens lärande. När pedagoger planerar och är aktiva i leken, lär barnen sig olika sociala koder som är viktiga att ha med sig i livet (Palla, 2011).

2.5 Tidigare forskning om arbetet med stöd i den dagliga verksamheten

I vår definition av begreppet barn i behov av särskilt stöd beskrivs det relationella perspektivet, det vill säga att lärandet sker i interaktion mellan olika

påverkansfaktorer. Barnet betraktas vara i behov av stöd till skillnad mot det kategoriska perspektivet där barnet uppfattas med behov av stöd. I det kategoriska perspektivet anses barnet vara problemet (Palla, 2011). I det relationella perspektivet arbetar arbetslaget med ett gemensamt förhållningssätt. Barnet har också inflytande över vilka typer av stöd och hjälp denne behöver i sin vardag. Det kan handla om en miljö, en lek eller aktivitet som inte fungerar. Fokus kretsar kring lösningar av miljön eller kring ett förhållningssätt som pedagogerna behöver använda sig av. En annan viktig faktor i det relationella perspektivet är de mänskliga relationerna och att de tar tid att bygga relationer med barnet (Palla, 2011). I det relationella perspektivet är arbetet med barn i behov av särskilt stöd ett långsiktigt arbete. Arbetar personalen utifrån det kategoriska perspektivet är det oftast färre personer som arbetar med barnet i jämförelse med det relationella perspektivet. Arbetet handlar om att barnet behöver göra en förändring för att få vardagen att fungera och att utveckling och lärande ska ske. I arbetet med barn med behov av stöd enligt det kategoriska perspektivet är lösningarna ofta kortsiktiga (Palla, 2011).

Lee, Shin och Recchia (2016) menar att i en högkvalitativ förskola är den relationsbaserade omvårdnaden i fokus, i praktiken innebär den att pedagogerna skapar positiva relationer till barnen för att kunna ge dem de bästa förutsättningarna. Extra viktig är den relationsbaserade omvårdanden för de yngre barnen där uppdelning i mindre grupper visar sig vara av vikt för barnens utveckling. För att skapa en trygghet för barnen bör gruppen delas upp mellan pedagogerna som har ett extra ansvar för vissa barn. Det skapar en djupare förståelse för det individuella barnet och det är lättare att följa dess utveckling (Y. Lee, Shin & Recchia, 2016). I förskolan är alla barn, mer eller mindre i behov av extra stöd. Vissa barn har redan en utredd diagnos andra barn har det inte. Behovet kan finnas där en kort tid men kan också vara av en mer bestående art. När det handlar om barn i behov av särskilt stöd är det viktigt att skapa goda relationer för att göra dem trygga. Alla barn har rätt till en utbildning med lika villkor efter behoven som finns i verksamheten. Har pedagogerna goda men samtidigt professionella relationer till barnen, blir det lättare att möjliggöra en likvärdig utbildning som sker på individnivå (Lillvist, 2010).

I alla sociala sammanhang utövas på ett eller annat sätt makt. Pedagogerna i förskolan har till viss del makt över barnen. Nilholm (2012) skriver att makt kan ses som en del i diskussionen om demokrati i skola och förskola. Här delar olika aktörer såsom politiker, pedagoger, barn och vårdnadshavare på maktpositionen. Alla har både rättigheter och skyldigheter att ta hänsyn till. Makt finns överallt i alla relationer och är enligt Palla (2011) inget vi ska se som negativt. Den är inte heller något som tillskrivs en specifik person, den är konstant närvarande och går mellan människor, fram och tillbaka. Makten kan i förskolans fall ses som att det svetsar samman verksamheten och skapar ramar och regler för både barn och vuxna som befinner sig där (Palla, 2011).

Renblad och Brodin (2014) lyfter det faktum att förskollärare i sin yrkesroll upplever att de saknar kunskap i specialpedagogik. De skulle behöva mer utbildning i området, för att kunna möta barnen och ge dem vad de behöver utifrån deras behov. Barnen har rätt att vara delaktiga i vilken typ av stöttning de ska få för att få bättre förutsättningar till inflytande i förskolans undervisning. Ska barnen göras delaktiga i sin hjälp behöver förskollärarna kunskap i det specialpedagogiska området. Renblad och Brodin (2014) skriver att så inte är fallet, förskollärarna upplever att de behöver mer kunskap i området.

Alla barn har rätt till lärande och det är viktigt att hitta fungerande kommunikationsvägar som blir tydliga för barnen och gör det enkelt att förmedla deras tankar till pedagogerna. Georgeson m. fl. (2014) beskriver en pratmatta där barnen visas en bild på en aktivitet eller lärandemiljö och även ett flertal smileys med olika känslouttryck på. Dessa kan hjälpa barnen att beskriva vad de upplever med aktiviteten eller lärandemiljön. Detta gör i sin tur det lättare för förskolepersonal att göra barnen mer delaktiga i sin utbildning i förskolan (Georgeson m. fl. 2014).

3 Sociokulturell teori i arbetet med stöd i praktiken

I kommande avsnitt gör vi en presentation av den sociokulturella teorin som också är vår teoretiska utgångspunkt. Vi förklarar också varför vi använder denna teori i vår undersökning. Teorin bygger på att människan är fantasifull och motiverad att utvecklas framåt. Barnet lär genom nya erfarenheter i relation till sin fantasi. Verkligheten och fantasin samverkar med varandra på olika sätt. Fantasin är den drivande kraften som gör att människan vill fortsätta att utvecklas och lära. Fantasin är dock ett komplext ämne med flera påverkansfaktorer. Det beror på att fantasi och erfarenhet skiljer sig åt mellan vuxna och barn. Den vuxne har bredare fantasi än barnet eftersom denne har mer erfarenhet att bygga vidare sitt kunnande på. Barnets lärande sker när olika erfarenheter möts och byggs upp i relation till fantasi och kreativitet (Vygotskij, 1995).

I den sociokulturella teorin bygger inte lärandet på en viss utvecklingskurva utan från det individuella barnets utveckling. Lärandets utveckling kan stöttas av socialt samspel med en pedagog eller exempelvis ett mer kunnigt barn för att klara av en uppgift eller aktivitet. Förskolläraren kan genom det sociokulturella perspektivet vidga barnens erfarenhetsvärld och stötta barnet i utveckling och lärande. Förskolläraren bör vara medveten om barnets utvecklingsnivå och därefter utmana barnet efter dess kunskapsnivå (Vygotsky, 2017).

En central del i den sociokulturella teorin är att barnen ska tycka att de aktiviteter som sker i förskolan är meningsfulla. Aktiviteterna och innehållet i dessa är betydelsefulla för barnens utveckling. Vidare uppstår en motivation hos både det enskilda barnet och i barngruppen. Barnen i förskolan har varierande motivation för

olika moment, pedagogens uppgift är att ge barnen verktyg för att hitta den inre motivationen (Vygotskij, 1995).

Kommunikation, drama och bild är tre betydelsefulla delar i det sociokulturella perspektivet. Kommunikation sker mellan individer och får inte barnen rätt förutsättningar för att utvecklas språkligt, kan interaktionen med andra bli lidande. Drama bidrar till att barnet utvecklar en god världsuppfattning, fantasi och tränar sin motorik. I drama tränar barnet också på att kommunicera med andra barn. Bild bidrar till att barnet kan bearbeta vardagens olika händelser. Det kan till exempel vara genom att rita. Kommunikation, drama och bild kan ske både enskilt och i grupp, dessa aktiviteter påverkas av den miljö barnet befinner sig i. Barnet får goda förutsättningar för att utvecklas framåt och ta till sig nya kunskaper (Vygotskij, 1995).

Drama och bild är två skapande aktiviteter som kan upplevas som något som enbart utförs av de som är duktiga. Det är viktigt att komma ihåg att detta är en naturlig del i alla människor och framförallt hos barn. Alla kan skapa utifrån olika förutsättningar vilket är viktigt att motivera barnen till att förstå. Det barnen skapar måste inte vara vackert eller fungera optimalt. Det viktiga är att de får träna på skapandets process. Skapandet ger fler erfarenheter som barnet kan bygga sin fantasi på (Vygotskij, 1995).

Arbetet med barnen ska utgå från de enskilda individernas behov och förutsättningar. Förskollärarens uppgift är att hitta arbetssätt som motiverar barnen till lärande.

Den sociokulturella teorin tolkas på olika sätt av forskare. Exempelvis tolkar Säljö (2011) Vygotskij's teori som att lärande sker i interaktion till miljön i relation till den biologiska processen. Människan interagerar med omgivningen redan från födseln genom kroppsspråk, blickar och ljud. Människan är påverkad av den biologiska och kulturella utvecklingen i sitt lärande. Stor vikt läggs vid mediering och artefakter. Säljö skriver att mediering är ett sätt att koppla kunskap till tidigare erfarenheter. Artefakter menar Säljö (2011) är att människan använder sig av olika verktyg för att förenkla vardagen. Skriftspråket är ett exempel på detta då det underlättar kommunikationen mellan människor. Han menar också att lärandet hos människan sker i samspel med dess omgivning.

Vi har valt att utgå från den sociokulturella teorin i denna studie. Vi kommer att ha extra fokus på begreppen miljö, relationer och samspel i analysdelen. Syftet med undersökningen är att undersöka hur ett antal förskollärare beskriver barn i behov av särskilt stöd i förhållande till barns rätt till stöd i förskolan. Vi vill också undersöka hur arbetet med barn i behov av särskilt stöd ser ut i vardagen. I den sociokulturella teorin menar Vygotskij (1995) grundar sig i att barnen vill komma framåt i utvecklingen. Med rätt förutsättningar som exempelvis motivation, samspel

och en pedagogisk miljö får barnen goda förutsättningar för detta. Det sociokulturella perspektivet kan på detta sätt hjälpa oss att tolka resultatet utifrån intervjuerna.

4 Metod

I detta avsnitt presenteras den metod vi valt och att vi har en kvalitativ forskningsansats. Här beskrivs den kvalitativa metoden, datainsamlingsmetod, urval, genomförande, dataanalys, tillförlitlighet och etiska överväganden.

4.1 Kvalitativ metod

Vi har valt att ha ett kvalitativt angreppssätt på vår studie eftersom syftet med undersökningen är att undersöka hur ett antal förskollärare beskriver barn i behov av särskilt stöd i förhållande till barns rätt till stöd i förskolan. Vi vill också undersöka hur arbetet med barn i behov av särskilt stöd ser ut i vardagen. Fokus ligger på ord och inte siffror. Den kvalitativa metoden förklaras med att forskningspersonerna beskriver världen som respondenterna upplever den. Den kvalitativa metoden används med fördel vid en sådan undersökning (Bryman, 2019).

4.2 Datainsamlingsmetod

Vi intervjuade tio förskollärare med varierad arbetslivserfarenhet. Vi valde att genomföra semistrukturerade intervjuer och utformade en intervjuguide (se bilaga, 2) enligt detta val. Denna intervjumetod ger intervjuaren fler möjligheter att vara flexibel och att kunna anpassa frågorna till varje enskild intervju. Det är då enklare att få ett djup i det som kommer fram i svaren och enklare att föra en diskussion kring området. Bryman (2019) menar att den är av en flexibel art och ger underlag för en diskussion mellan intervjuare och respondent. Det insamlade materialet ger en bild av respondentens egna tankar.

Under intervjuernas gång lärde vi oss hur vi kunde ställa frågorna och förhålla oss till respondenterna för ett gott resultat. Det handlade om vilka följdfrågor vi ställde och hur vi diskuterade svaren tillsammans. Samtliga respondenter gick med på att spelas in och alla intervjuer kunde därför transkriberas till text. Det vi kunde se i det transkriberade materialet var att intervjuerna var olika långa. Enligt Bryman (2019) behöver en kort intervju inte betyda att den ger svag information. Tvärtom kan den ge precis den information intervjuaren är ute efter. De korta intervjuerna i vår studie kan ha berott på att respondenterna själva nyligen avslutat sina studier på högskolan och har kunskap kring hur en intervjuare vill få sina svar.

Vi tog också med i beräkningen att det kunde upplevas som svårt att uttrycka sig och ge svar på frågor då respondenterna spelades in. Det är ändå viktigt att räkna dessa

intervjuer som material då det kan komma fram nyttig information. Det samma gäller vid teknikstrul eller om en respondent inte vill bli inspelad. I dessa fall får intervjuaren skriva anteckningar som används i bearbetningen av materialet (Bryman, 2019).

4.3 Urval

Valet av respondenter skedde ur ett bekvämlighetsurval där vi kontaktade förskolor som fanns i närområdet där vi bor. Förskollärarna som deltog jobbade på förskolor hemmahörande på både landsbygd och i stad. Detta val gjorde vi eftersom de förskolor vi har kontakt med ligger på olika geografiska platser och i olika delar av landet. De hade också olika socioekonomiska områden vilket var intressant för studien. Vi valde att rikta in oss på förskollärare för att undersöka vilken variation det fanns i arbetet med barn i behov av särskilt stöd hos en specifik yrkesgrupp. Eftersom arbetet grundar sig i ett kvalitativt angreppssätt är urvalet målstyrt. Ett målstyrt urval grundar sig i kriterier. Med detta menas att studien riktas till en specifik individ, målgrupp eller enhet vilket i detta fall var förskollärare (Bryman, 2019).

4.4 Genomförande

Efter formulering av syfte och frågeställningar valde vi att genomföra semistrukturerade intervjuer. Dessa gör det möjligt att synliggöra förskollärarens tankar och åsikter kring begreppet barn i behov av särskilt stöd och deras syn på sitt arbete. I nästa skede skrev vi missivbrev (se bilaga, 1) och skickade ut dessa till rektorer för att se om möjligheten att genomföra intervjuer fanns på aktuella förskolor i vårt närområde. När godkännande av rektor fanns efterfrågade vi förskollärarna genom rektor, e-mail och kommunens intranät som en av oss har genom sitt jobb. Det visade sig vara svårt att få frivilliga förskollärare på förskolor där de inte kände till oss som personer. Därför dröjde intervjuerna. Efter att vi väntat in svar och inte fått några, vände vi oss till förskolor som vi känner till utifrån våra arbetsplatser eller de VFU-förskolor vi varit på. Eftersom arbetet behövde genomföras inom en tidsram valde vi att genomföra fem intervjuer på varsitt håll. Intervjuerna genomfördes genom möten på förskolor och en av intervjuerna genomfördes med telefonsamtal. Denna person var sjuk och kunde inte infinna sig på förskolan.

Intervjuerna spelades in med respondenternas godkännande, vi valde inspelning för att kunna ha fokus på samtalet och respondenten. Det inspelade materialet transkriberades sedan för att bli mer lättarbetat i samställningen av resultatdelen. Intervjuerna varade mellan 15–30 min.

4.5 Bearbetning av insamlat material

Vi har skapat rubriker utifrån vad vi sett i vårt resultat. Detta innebar att identifiera upprepade mönster som återfanns i det transkriberade materialet. Dessa ska vara relevanta för studiens syfte och frågeställning (Bryman, 2019). I vår bearbetning av det insamlade materialet transkriberade vi intervjuerna löpande under tiden som de genomfördes. Att transkribera intervjuerna löpande under intervjuperioden gör att det insamlade materialet inte blir övermäktigt att transkribera när alla intervjuer är avklarade (Bryman, 2019). Transkriberingen av texten gjordes av samma person som genomförde intervjun, framförallt för att kunna återge eventuella stämningar eller påverkan som eventuellt kunde påverka intervjun. Påverkansfaktorer och stämningar upplevde vi som svårtolkade när vi inte närvarade på varandras intervjutillfällen. Dock delgavs de transkriberade texterna löpande under denna del av processen för att kunna påbörja bearbetning av texterna. Att transkribera fortlöpande kan främja analysen för de olika teman som finns i materialet (Bryman, 2019).

Vi diskuterade det transkriberade materialet och bearbetade detta genom diskussion. Det transkriberade materialet lästes upprepade gånger för att allt viktigt skulle komma med. Vi jämförde olikheter och likheter i det insamlade materialet. Vi kom fram till tre rubriker som vi använde i resultatdelen. Sedan analyserade vi dessa utifrån analysdelen, tidigare forskning och den sociokulturella teorin med fokus på miljö och sociala relationer.

4.6 Etiska överväganden

För att främja trovärdigheten och visa på arbetets forskningsetiska grunder genomfördes studien utifrån vetenskapsrådets forskningsetiska principer (Vetenskapsrådet, 2017).

Innan intervjuerna genomfördes delgavs rektor och berörda respondenter av informationskravet genom missivbrev (Se bilaga 1) som innebär att respondenterna blev informerade om forskningens syfte, vad förskollärarna hade för uppgift och vilka villkor som gällde angående deras medverkan. Respondenterna fick även informationen att deltagandet var frivilligt och att de hade rätt att avbryta sin medverkan när de ville. Vilket vi även förtydligade under intervjutillfället. I missivbrevet (se bilaga 1) fick de också ta del av samtyckeskravet som innebär att respondenterna fick skriva på ett samtyckeskontrakt där de godkände sitt deltagande. Detta fick även rektor signera för att godkänna att förskollärarna fick genomföra intervjun under arbetstid. En av oss fick godkännande av rektor över telefon då hen inte var på plats dagen då intervjuerna utfördes.

I missivbrevet delgav vi konfidentialitetskravet som innebär att alla deltagare är konfidentiella och att det insamlade materialet och personuppgifterna endast kommer bearbetas av oss som genomför arbetet och sedan kommer det insamlade

materialet att raderas. Respondenterna är inte anonyma då de själva kan välja att delge sin medverkan för andra.

Nyttjandekravet delgavs också i missivbrevet. Nyttjandekravet innebär att det insamlade materialet endast kommer att användas för undersökningens syfte. Vi styrker vår studies kvalitet genom att tillgodose dessa forskningsetiska principer och visar på att vi har dem med under vårt arbete med studien (Vetenskapsrådet, 2017).

4.7 Tillförlitlighet

Reliabiliteten i en studie innebär bland annat att resultatet skulle bli detsamma om studien skulle genomföras på nytt. En faktor som påverkar reliabiliteten i studien är att ett antal av respondenterna har någon form av relation till oss, detta kan påverkat de svar vi fått under intervjuerna (Bryman, 2019). Det finns även en risk att vi har styrt respondenten mot ett svar vi vill ha då vi haft en semistrukturerad intervju. På samma sätt kan respondenter styra oss från området under ett öppnare samtal. En mer strukturerad intervju skulle kunna ge ett mer strukturerat samtal där vi håller oss till området på ett mer strukturerat sätt. Risken med strukturerat samtal är att möjligheten för följdfrågor inte finns på samma sätt som vid semistrukturerad intervju.

För att förstärka resultatets trovärdighet, det vill säga validiteten, har vi valt att tydligt visa citat från respondenterna på flertalet ställen i resultatet. Vi har också spelat in och transkriberat alla texter och allt inspelat material är sparat och kommer sparas tills uppsatsen är godkänd. Detta för att ytterligare stärka trovärdigheten om frågor uppstår hos den som läser. Vårt mål har varit att vara så transparanta som möjligt under arbetets gång och tydligt knyta våra intervjufrågor till syfte och frågeställningar.

5. Resultat

I resultatet kommer vi att beskriva rubrikerna barn i behov av särskilt stöd och barn i behov av stöd, då det visade sig att respondenterna hade olika syn på begreppen. En grupp ansåg att alla barn är i behov av stöd och gör ingen skillnad om de har en diagnos eller ej. En annan grupp respondenter delade upp barnens behov i olika kategorier. Därav de olika rubrikerna. Rubrikerna som syftar på relationer relaterar till att intervjuerna visade att relationer har stor betydelse för arbetet med barn i behov av stöd och särskilt stöd.

5.1 Barn i behov av särskilt stöd

Synen på begreppet barn i behov av särskilt stöd är bred och kan skilja sig mycket åt mellan respondenterna. I intervjuerna synliggörs att några respondenter tydligt skiljer på begreppen barn i behov av särskilt stöd och barn i behov av stöd. Barnen

kategoriseras sedan utifrån dessa begrepp. Exempel på denna kategorisering är att några respondenter menar att barn i behov av särskilt stöd har någon form av diagnos eller ett medicinskt behov. Det kan vara ADHD, autism, diabetes eller hörselnedsättning.

En respondent säger:

Jag tänker barn i behov av särskilt stöd det är ju att när det är en diagnos en bakomliggande diagnos till exempel eller behov av nått särskilt stöd. Jag har ju den synen att alla barn har behov av stöd mer eller mindre men barn i behov av särskilt stöd då kanske man behöver det där lilla extra.

Barn i behov av särskilt stöd benämns också i samband med att barnet behöver något extra utöver det vanliga. Respondenterna förklarar att barn som är i behov av särskilt stöd i regel har en handlingsplan utarbetad i samarbete mellan förskolepersonalen och en specialpedagog.

5.2 Barn i behov av stöd

Respondenterna som har olika syn på begreppen barn i behov av särskilt stöd och i behov av stöd menar att barnen som är i behov av stöd har lättare svårigheter i jämförelse med barn som har diagnos eller medicinskt behov. I intervjuerna visar det sig att barn med annat modersmål eller språksvårigheter i regel dubbelkategoriserades i båda begreppen, barn i behov av stöd och barn i behov av särskilt stöd under flera av intervjuerna.

Behov av stöd kan alla barn vara i. Det kan innebära att ett barn behöver stöttning under en tid för att få en fungerande vardag i förskolan. I båda fallen kan personalen få handledning för att komma vidare och hitta ett fungerande arbetssätt runt de specifika situationerna. Ett exempel som tas upp av en respondent är:

...det behöver ju inte betyda att ett barn har något slag av svårighet eller en diagnos, utan det kan även handla om att ett arbetssätt inte funkar för just det barnet, och då får man liksom göra på ett helt annat sätt.

I resultatet sticker en av förskollärarna ut och säger att barn som har eller har haft mindre goda hemförhållanden också kan vara i behov av stöd. Hen kan behöva en extra famn att krypa upp och känna trygghet i. Förskolläraren nämner även att barn som har långa dagar i förskolan kan behöva stöd i form av extra trygghet och närhet.

5.3 Barn i behov särskilt stöd och barn i behov av stöd

Det finns också respondenter som ser barn i behov av stöd och barn i behov av särskilt stöd som ett gemensamt begrepp. Alla barn kan ha behov av stöd och vara i

behov av särskilt stöd men i varierad grad och olika lång tid. Denna grupp av respondenter beskriver vilken skillnad av behov barnen kan befinna sig i och vilken metod som fungerar för att stötta barnen. Ett visst behov ger inte en given metod, personalen måste testa sig fram till vad som fungerar för det enskilda barnet.

Ett annat intressant exempel som ges under två av intervjuerna är ett barn som i båda fallen beskrivs som blygt. Detta barn betraktas ur två olika synvinklar. I den ena intervjun delar förskolläraren upp begreppet att *barn i behov av särskilt stöd* är när det behövs experthjälp och att *barn i behov av stöd* är något som arbetslaget löser själva. Den andra förskolläraren ger istället en bild av att det blyga barnets behov inte kategoriseras in i facket att det är skillnad mellan barn i behov av särskilt stöd. Hon menar att barn är barn och att alla barn kan vara i behov av särskilt stöd eller i behov av stöd.

En förskollärare beskriver att alla barn kan vara i behov av särskilt stöd och gör ingen skillnad mellan begreppen, hon beskriver vilken personlig utveckling hon haft under sin tid i förskolan.

Jag kan ju bara se tillbaka, förr då var det så stort och uppschåsat om man fick ett barn i behov av särskilt stöd, men nu är det så naturligt att det finns med i vårt uppdrag att möta alla.

Vi som inte syns men finns ändå

En grupp barn som anses viktiga att observera, är barn som vill dra sig undan och inte vill vara med i gruppen. Dessa upplevs svåra att lägga märke till men respondenterna påtalar det viktiga i att se och höra dem. En situation som beskrivs är när det finns barn i en grupp som inte pratar.

Jag har varit med om barn som inte har pratat, jag tror att hon inte hade någon diagnos men på något sätt pratade hon hemma men inte i förskolan. Så det barnet fick vi jobba jättemycket med...

I detta exempel kan en viss frustration utläsas hos förskolläraren. Känslan av att inte veta vad barnet behöver och inte kan säga vad den vill, gör det svårt för förskollärarna att individanpassa undervisningen. Det visade sig att för denna arbetsgrupp var det framgångsrikt att få handledning vilket gjorde att de kunde hjälpa barnet på rätt sätt.

En av förskollärarna har erfarenhet av att arbeta med barn som har vad som kallas för selektiv mutism, vilket innebär att hen kan prata men inte gör det till exempel på förskolan. Förskolläraren säger såhär:

Jag jobbade med ett barn som troligtvis hade selektiv mutism, alltså inte pratade... jag kunde se i bilder (som barnet ritade) hur hon utvecklades och hur saker och ting förändrades...

Förskolläraren i fallet menar att barnen kan hjälpa varandra genom att vara tillsammans. Även barn som inte har ett språk lär sig av sina kamrater. I fallet ovan

lekte flickan mycket med ett annat barn och hon visade sin utveckling genom att rita vad de lekte. Det blev hennes sätt att kommunicera på.

5.4 Relationens betydelse för barn i behov av särskilt stöd

Respondenterna beskriver relationen mellan förskollärare eller annan pedagog och barn som ett av verktygen i verksamheten, vad gäller barn i behov av stöd och särskilt stöd. Det samma gäller relationen till vårdnadshavarna i samarbetet kring barnen. En respondent stärker detta då hen säger att pedagogerna kan ta hjälp av vårdnadshavarna för att hitta rätt arbetssätt för barnen. Goda relationer till vårdnadshavarna skapar goda relationer till barnen. Vårdnadshavarna känner alltid barnet bäst och vet vad som fungerar bra och vad som kan behöva ändras på för att en dag på förskolan eller i hemmet ska fungera. När relationen mellan vårdnadshavare, pedagoger och barn fungerar bra känner barnen att de kan lita på pedagogerna. För att lära känna barnen bör pedagogerna arbeta nära dem, det gör att relationerna blir på ett djupare plan. Barnen som är i behov av särskilt stöd är lika mycket individer som alla andra och deras hjälp ska anpassas efter deras individuella behov. En förskollärare säger:

...bara för att barnet har en viss diagnos, så är den inte på ett visst sätt, utan det är ju fortfarande en egen person och att man ska lära känna den...

5.5 Goda relationer för trygga barn

Respondenterna beskriver det viktiga i att alla pedagoger känner till det individuella barnets behov. Det gör det lättare att arbeta för en trygg bas för barnet att vara i. Av resultatet framgår att det är bra att arbeta utifrån att pedagogers olikheter kan bli en tillgång i arbetet med barn i behov av särskilt stöd. I våra olikheter kan vi möta olika barn på olika sätt. Har en personal det svårt i en situation kan någon annan gå in och prova ett annat tillvägagångssätt. Detta visar en pedagog på i citatet nedan:

...så att jag ser det som att våra olikheter kan bli våran tillgång också så att så tänker jag.

Förr fick barnet enligt en respondent en pedagog som fyllde behovet av extra stöd. Idag arbetar förskolan mer och mer för att alla pedagoger ska kunna fylla detta behov. Är det bara en pedagog som barnet har tillgång till blir situationen skör om den är borta. Respondenterna beskriver att omsättning i personalgruppen kan göra att tryggheten bryts och problem att upprätthålla goda relationer uppstår.

5.6 I relation till vårdnadshavarna

Enligt respondenterna har inskolningen stor betydelse för barn i behov av stöd och behov av särskilt stöd. Under inskolningen har förskolepersonalen sitt första möte med vårdnadshavare och barn och det är viktigt att den blir bra för att relationerna ska bli bra. Det är viktigt att förskolepersonal är noga med att både ta tillvara på relationerna och vilket förhållningssätt de har till vuxna och barn. En respondent säger att:

...jag tänker såhär, går man ut med det förhållningsättet till vårdnadshavarna, att det ligger ju på oss, det är vi som måste tänka om (vårt förhållningssätt och förskolans miljö, att ansvaret ligger på förskolan, författarens anm.) man ser nästan på dom att axlarna faller ner, det är inte vi eller vår familj eller barnet.

I arbetet med barn i behov av särskilt stöd är samverkan med hemmet och att främja en god och trygg relation till barnet också en viktig del i arbetet. En förskollärare menar att det lönar sig med goda och trygga relationer, då det blir lättare att komma fram till barnets individuella behov när vårdnadshavarna och personalen samarbetar mot samma mål runt barnet.

Arbetet med de goda relationerna underlättas om vårdnadshavarna är med i hela kedjan. Från att en kontakt angående att en fråga kring barnet väckts till eventuell utredning och vidare till uppföljning av åtgärder som vidtagits.

Av intervjuerna framgår att samarbetet och relationen till vårdnadshavarna är något som förskollärarna lägger stor vikt vid. De reflekterar kring vad som kan behöva förändras, gör förändringar och utvärderar sedan detta tillsammans med vårdnadshavarna. En situation som beskrivs är ett barn som inte vill bli lämnat på förskolan. En rutin för morgonen upprättas tillsammans med både personalgrupp, specialpedagog, barn och vårdnadshavare. De kom fram till en fungerande lösning:

...då har vi gjort upp ett schema tillsammans med barnet och kommit överens om att vi spelar ett spel varje morgon för att få in en rutin...

5.7 Arbetet i den dagliga verksamheten

Flertalet av respondenterna lyfter vikten av individuella anpassningar till barn i behov av särskilt stöd. Det kan till exempel vara att hitta metoder som fungerar för den enskilde individen kopplat till den pedagogiska miljön i förskolan och det grundläggande pedagogiska förhållningssätt pedagoger har. En av respondenterna berättar att på hans avdelning används en metod som kallas för lösningsinriktad pedagogik:

Intervjuare: Vad innebär den här lösningsinriktad pedagogik?

Respondent: ja men det är mycket ett förhållningssätt när man möter barn med, ja, ADHD och ADD och mycket att hantera konflikter, förhållningssätt hur man bemöter dessa barn.

En av förskollärarna menar att det är viktigt att se till den enskilde individens behov och samtidigt inkludera barnen i gruppen som helhet. Vi ser i resultatet att det förhållningssätt personalen har till diagnoser har betydelse för hur barnet upplever sin individuella situation. Personalen ska hitta fungerande strategier för det enskilda barnet i behov av särskilt stöd. Ett exempel som ges är att alla som har ADHD kan inte bemötas på samma sätt för varje människa är unik.

Under intervjuerna talar förskollärarna om olika metoder för att arbeta med barn i behov av stöd. Några metoder som används är bildstöd som innebär att bilder visas för att förstärka det som sägs och TAKK som är när man förstärker det som sägs med tecken som stöd. Variationen vi ser i resultatet kring bildstöd och TAKK är om den riktas till gruppen eller den enskilde individen. En respondent berättar att TAKK implementeras i verksamhetens miljö både inomhus och utomhus. Exempel på detta är:

...vi förstärker mössa med att klappa på huvudet och gör tecknet för mössa, det sker automatiskt.

Andra viktiga faktorer för en framgångsrik verksamhet för det dagliga arbetet är att ta tillvara på barnens lek, att nyttja reflektionstid med arbetslaget och att föra en diskussion kring barnet för att utveckla arbetet med barn i behov av stöd och särskilt stöd. Att vara insatt i aktuella styrdokument som förskolans läroplan, barnkonventionen eller andra riktlinjer som kommunen har och även reflektera och diskutera kring dessa dokument i arbetslaget.

5.8 Resurserna - en tillgång i den dagliga verksamheten

I resultatet ser vi också att det enligt förskollärarna är viktigt att samarbeta med specialpedagog, elevhälsa, barnavårdscentral och habilitering. Detta utvecklar och stärker arbetet kring ett barn i behov av särskilt stöd. Tillsammans med rektor och specialpedagog gör förskolläraren en kartläggning eller handlingsplan runt barnet. I en kartläggning beskrivs hur pedagogerna behöver arbeta runt det enskilda barnet som visat sig vara i behov av stöd. En förskollärare lägger vikt vid att delge kartläggningen i övergången till förskoleklass:

...när vi överinskolat till förskoleklass så har vi två blanketter och på första blanketten har barnet behov av särskilt stöd i sin språkliga utveckling till exempel eller något annat då fyller man i en del två blankett så att det utvecklingssamtalet vid övergången till förskoleklass det är jätteviktigt att det sker en bra kommunikation så att överlämningen blir bra...

Samma förskollärare säger också i samband med ett barn som ska över inskolas till förskoleklass:

...eller har en handlingsplan vi skriver en handlingsplan tillsammans med specialpedagogen med dom barn som har särskilt stöd så det kan också vara bra att veta att där sker en särskild uppföljning...

5.9 Rätten till lärande och en likvärdig förskola

I intervjuerna ser vi att leken är en viktig del i undervisningen där ett barn i behov av särskilt stöd med hjälp av en vuxen kan få hjälp att inkluderas i gruppen. Hen kan till exempel få hjälp att hitta rätt lekstrategier för att bli accepterad av övriga barn i leken. I denna strategi lär sig barnet också de olika sociala regler som är viktiga för att bli accepterad i samhället i stort.

Av resultatet framgår det att det är framgångsrikt att dela upp hela barngruppen i mindre grupper. Det gör att de barn som är i behov av stöd lättare kommer till tals och vågar ta för sig mer och kan vara sig själva på ett annat sätt. Framgångsrikt är också att skapa rutiner för dagen som gör den förutsägbar vilket underlättar både för barn och vuxna.

Några faktorer som visat sig vara utmanande är tid som kan vara svårt att få till i en verksamhet som har högt barnantal och svårt att räkna till eller att resurser inte kan tillsättas. Pengar är en annan del, om det finns hjälpmedel som pedagogerna kan se är bra för barn i behov av särskilt stöd men det inte finns pengar till det, kommer barnet i kläm och får inte det hen behöver för sin utveckling.

...våldigt mycket, tiden, den tänker jag, att få tid av sin rektor och arbetslag att jobba med dom barnen. För dom behöver ju verkligen eller oftast mer än andra barn. Resurser i form av pengar om man vill köpa in material, det har jag inte stött på men det kan jag tänka mig att det är, om vi känner att nu behöver vi det här men nu har vi inga pengar. Så ja det finns nog mycket. Ehm nä men det är väl också att få stöttning och att rektorn lyssnar på en att man känner att man får stöttningen av hen...

6. Analys

I analysen kommer vi att utgå från tre relevanta rubriker, Att skilja på begreppen barn i behov av särskilt stöd, barn i behov av särskilt stöd och barn i behov av stöd, Relationens betydelse för barn i behov av stöd och arbetet i den dagliga verksamheten.

6.1 Att skilja på begreppen barn i behov av särskilt stöd och

barn i behov av stöd

Att skilja på begreppen barn i behov av särskilt stöd och barn i behov av stöd är något som ofta blir tydligt i resultatet. En förskollärare säger bland annat att barn i behov av särskilt stöd ofta har en diagnos exempelvis ADHD, autism eller diabetes. Det går att se en tendens av ett medicin-psykologiskt synsätt där barnet antas vara bärare av problemet. Flertalet förskollärare säger också att det är viktigt att hitta arbetsätt som fungerar för det enskilda barnet. Synsättet återspeglar en blandning av det kategoriska perspektivet och det relationella perspektivet. I det kategoriska perspektivet ses barnet enligt Palla (2011) som att det är med behov av stöd. Hur förskolan ser på barnet har förändrats över tid och barnet ses numera ur det relationella perspektivet. Palla (2011) betonar också att i det relationella perspektivet ses inte barnet som att det är med behov av stöd, utan att barnet är i behov av stöd. Barnet kategoriseras utifrån vilken typ av behov de har. Delas begreppen barn i behov av särskilt stöd och barn i behov av stöd upp, kan det medföra att barn kategoriseras fel och exkluderas i barngruppen. Barn ska inte kategoriseras och delas upp i fack. Verksamheten ska anpassas efter barnens individuella behov i förskolan. Lindqvist och Nilholm (2014) poängterar därför att det är oviktigt att kategorisera barnen. Andra risker som Palla (2011) beskriver som skulle kunna uppstå vid ett arbete där indikatorer finns för ett kategoriskt synsätt är att arbetet blir kortsiktigt. Eventuellt arbetar enbart resursen kring barnet. Det är då barnet som behöver göra en förändring för att arbetet i förskolan ska fungera och att personalen och miljön kan vara densamma.

I resultatet syns tendenser till att barn i behov av särskilt stöd i regel har en utarbetad handlingsplan som ska kartlägga vilka behov barnet har och vilken typ av stöttning barnet behöver i sin vardag. Att barnen i behov av särskilt stöd får en handlingsplan skulle kunna ses som en artefakt och ger både barnet och personalen ett verktyg för att förenkla vardagen i verksamheten. Säljö (2011) beskriver att i den sociokulturella teorin beskrivs artefakter som ett hjälpmedel för att främja en enklare vardag.

6.2 Barn i behov av särskilt stöd och barn i behov av stöd.

Ett antal förskollärare anser att alla barn kan vara i behov av stöd och i behov av särskilt stöd. De lägger fokus i omgivningen på att hitta strategier eller metoder som fungerar för det enskilda barnet i gruppen som samtidigt kan hjälpa fler. Barnet är inte problemet utan fokus ligger på att hitta lösningar i omgivningen eller ett särskilt förhållningssätt som fungerar för barnen eller barnet i den specifika miljön.

Förskolelärarna utgår från ett relationellt perspektiv där barnet är i behov av stöd vilket överensstämmer med Pallas (2011) avhandling hur relationella perspektivet beskrivs. I verksamheten ska förskolepersonalen utgå från att alla barn kan vara i behov av stöd. Behovet kan variera i grad och hur länge det behövs. Det kan till exempel vara att ett barn behöver stöd med rutiner under en tid för att klara av lämningen på morgonen. Förskollärarnas resonemang skulle kunna vara ett uttryck för att barn har skiftande utvecklingskurvor och att personalen behöver hjälpa barnet

att komma framåt i sin utveckling. Enligt Vygotskij (1995) finns det ingen linjär utvecklingskurva utan barnen har en individuell utvecklingskurva.

Barns lärande och utveckling främjas om förskollärarna har ett relationellt förhållningssätt till barn i behov av särskilt stöd. Anpassar förskolepersonalen miljön och sitt förhållningssätt för att möta barnen på bästa sätt, möjliggör det på lång sikt en fungerande vardag för barnen i förskolan. Palla (2011) betonar att arbetet sker av all personal och resurser till individen ses till gruppen och inte det enskilda barnet eftersom all personal arbetar med barnet.

Analysen visar också att det är betydelsefullt för ett barn i behov av stöd att ha fungerande arbetssätt kring sig. Det kan då bli viktigt för förskolepersonalen som arbetar med barnet att hitta deras inre motivation. Enligt Vygotskij (1995) kan den inre motivationen göra att barnen utvecklas och hittar meningsfullhet i att ta till sig nya kunskaper.

Palla (2011) beskriver två olika sätt att se på barnen, vilka är medicin-psykologiskt och pedagogiskt. Förskollärarna som särskiljer begreppet barn i behov av särskilt stöd och behov av stöd har ett fokus ur en medicinsk –psykologisk aspekt.

Förskollärarna som ser barn i behov av stöd och barn i behov av särskilt stöd som ett gemensamt begrepp ser det ur en pedagogisk aspekt.

6.3 Relationens betydelse för barn i behov av särskilt stöd

Ett bra verktyg i arbetet med barn i behov av stöd och särskilt stöd är att skapa goda relationer. I relationerna är det viktigt att kommunikationen är tydlig och att den inte blir för lång. Vygotskij (1995) beskriver att i den sociokulturella teorin anses barnet lära sig genom nya erfarenheter, vilka de får i interaktion med andra barn och vuxna. Vuxna har av sin natur en bredare fantasi än vad barnet har. Det beror på att den vuxne har större erfarenhet av livet och även har mer vana av att kommunicera med andra. Den vuxne kan i sin relation till barnet hjälpa hen att hitta nya strategier att kommunicera. Detta ger barnet mer erfarenheter och dess fantasi kan knyta an till en större erfarenhetsbas och ge hen fler verktyg att använda i sin kommunikation till andra vuxna och barn.

Av resultatet framgår att respondenterna lägger stor vikt vid att kommunicera med barnens vårdnadshavare. De påtalar också att förskolepersonalen bör arbeta nära barnen i behov av stöd eller särskilt stöd. Detta är två viktiga delar i förskolan som enligt respondenterna skapar en trygghet för barnen i behov av stöd eller särskilt stöd. I den sociokulturella teorin enligt Vygotskij (1995) ligger stort fokus på kommunikation. En fungerande kommunikation är positiv i relationen till vårdnadshavarna och för det enskilda barnet. Om pedagogerna får möjlighet till att bygga goda relationer till vårdnadshavarna med barn i behov av stöd och särskilt stöd, menar respondenterna att de får en djupare relation till hela familjen, vilket kan resultera i större förståelse för det enskilda barnet. I intervjuerna visar det sig att kommunikation sker mellan många olika personer i förskolan. Vid bristande kommunikation kan missförstånd uppstå och relationen bli skadad. För att undvika

detta är det som Lindqvist och Nilholm (2014) beskriver viktigt att lära känna hela familjen för mer förståelse. Då kan förskolläraren lättare skapa undervisning som blir barncentrerad utifrån barnets perspektiv.

I intervjuerna säger flertalet respondenter att det är bra för det enskilda barnet om miljön i förskolan är inbjudande för vårdnadshavarna och att de får möjlighet till delaktighet i verksamheten. Får vårdnadshavaren insyn i verksamheten kan de lättare ge viktig information om vad deras barn behöver. Detta faller sig enligt respondenterna naturligt i verksamheten om pedagogerna bjuder in vårdnadshavaren och visar att de är intresserade av att lyssna till dem. Miljön ska vara anpassad efter varje barns individuella behov. Detta gör det lättare att låta det enskilda barnet vara i fokus. Detta syns i intervjuerna och lyfts där som extra viktigt då det handlar om barn i behov av särskilt stöd. Både barn och vårdnadshavare behöver få rätt verktyg eller artefakter som den sociokulturella teorin beskriver som viktigt för vidare utveckling i förskolans verksamhet. Säljö (2011) beskriver vikten av artefakter för att kunna bearbeta sina nya erfarenheter.

Respondenterna talar om vikten av att alla pedagoger bygger en relation till barnen som är i behov av stöd eller särskilt stöd. Är pedagogerna lyhörda och närvarande i relationen till barnen kan de lättare hitta bra verktyg för kommunikation. När barn och pedagog kan kommunicera med varandra kan pedagogen lättare se barnets individuella behov. I det sociokulturella perspektivet ska barnet utmanas utifrån sina egna individuella kunskaper enligt Vygotskij (1995). Undervisningen ska också anpassas efter barnets individuella behov av stöd. Det är viktigt att lära känna barnen djupare för att se individen och hans egna behov. I början av en termin eller när ett barn är nytt på avdelningen finns ett behov av att avsätta tid i verksamheten till att bygga upp relationerna. När det handlar om barn i behov av särskilt stöd bör goda relationer vara i fokus för att ge dem trygghet. När pedagogerna utgår från det relationella perspektivet använder de ett gemensamt förhållningssätt vilket Palla (2011) beskriver.

En förskollärare lägger vikt vid att pedagogernas olikheter ska tas tillvara i förskolans utbildning och i arbetet med barn i behov av stöd eller särskilt stöd är det extra viktigt. Pedagogernas olikheter ger en större bredd i att möta olika situationer som uppstår i förskolan. En händelse som en personal kan uppleva som svår, kan en annan personal lösa då den har andra erfarenheter eller sätt att vara på. I den sociokulturella teorin ska enligt Säljö (2011) barnen erbjudas många olika verktyg för att tillämpa sig nya kunskaper. Detta ger barnen möjlighet att upptäcka sådant de tycker är intressant i miljön. De kan också ta till sig viktiga sociala kunskaper som Palla (2011) beskriver som ger dem större möjlighet att träda in i sociala sammanhang såsom lek. Förskollärare har olika intressen och spetskompetenser. Dessa är i en förskola med många olika barn viktiga att lyfta fram och använda. Alla i personalgruppen är olika och behövs lika mycket i verksamheten.

I relationsbygget med barn i behov av stöd och särskilt stöd bör pedagoger tänka på att barnen blir till i ett sammanhang. I detta sammanhang ingår förskolepersonal, specialpedagoger, barn med flera som är runt barnet och det är därför viktigt att relationerna är positiva. Förskolepersonalen och förskolan är en stor del i barnets vardag på förskolan. För att uppnå goda relationer ska pedagogerna enligt respondenterna vara lyhörda och närvarande i kommunikationen med barnen. Säljö betonat att i den sociokulturella teorin läggs stort fokus på kommunikationen mellan olika människor och att de får nya kunskaper genom kommunikationen.

Palla (2011) lägger vikt vid att barn ska oberoende på diagnos och behov av stöd bemötas utifrån allas lika värde. Hon beskriver också att barnen vinner på god kommunikation och lek där pedagogerna är närvarande och kan hjälpa dem att hitta rätt lekstrategier. Genom att vara med barnen i leken och låta den vara en central del i lärandet, blir den ett medel som skapar förutsättningar för barnens lärande. Den vuxna kan hjälpa barn som är i behov av stöd eller särskilt stöd att hitta rätt i leken. Då lär de sig också hur leken går till och hur de ska vara för att bli socialt accepterade av andra enligt Palla (2011).

6.4 Arbetet i den dagliga verksamheten

Respondenterna berättar om att de arbetar med olika metoder och strategier för att stötta barnens utveckling och lärande. Exempel på detta är bildstöd som innebär att bilder visas för att förstärka det som sägs. TAKK används också vilket är tecken som stöd där tecken används som förstärkning (specialpedagogiska skolmyndigheten, 2018). Vygotskij (1995) skriver om vikten av att bearbeta sin omvärld och sina erfarenheter genom olika metoder som kommunikation, drama och bild för vidare utveckling i sitt lärande.

Respondenterna lägger stor vikt vid ett inkluderande arbetssätt kring barn i behov av stöd och att det kan implementeras i hela verksamheten. Lindqvist och Nilholm (2014) menar att ett inkluderande arbetssätt återspeglar ett relationellt perspektiv där vikten i arbetet blir att se alla barn som en resurs och tillgång i gruppen. Magnusson (2016) beskriver att en viktig del i det inkluderande arbetet är att verksamheten är tillgänglig för alla. Dock visar Georgesson m. fl. (2014) på att det finns en viss risk att det inkluderande arbetssättet går före den enskilde individens behov och upplevelse. Detta kan leda till att exempelvis ett blygt barn som inte uppmärksammas, istället känner sig exkluderat i gruppen.

En förskollärare berättar om ett barn som troligtvis hade selektiv mutism, där visades utveckling och nya erfarenheter i saker som barnet målade och ritade. Förskolläraren såg både i verksamheten och i teckningarna som barnet ritade att ett annat barn stöttade barnet med selektiv mutism i sin utveckling. I den sociokulturella teorin menar Vygotskij (1995) att ett annat barn som har mer kunskap och en större erfarenhet skulle kunna stötta och hjälpa ett annat barn vidare i sin utveckling.

Respondenterna beskriver att det är viktigt att hitta strategier som fungerar bra för gruppen men framförallt för det enskilda barnet. Enligt Vygotskij (2017) spelar både konsten att kommunicera och miljöns uppbyggnad en stor roll. Verkligheten och fantasin samverkar med varandra. Det enskilda barnet ska lockas till att hitta aktiviteter som hen upplever utvecklande och roliga.

Förskollärarna anser att leken är en viktig del för barnens utveckling och lärande. I leken kan barnen få stöttning av en vuxen eller en kamrat för att inkluderas i sammanhanget. Barnet kan få stöd i att hitta fungerande strategier som fungerar i lek med andra. I detta sammanhang kan barnet lära sig socialt samspel. Dessa situationer bidrar enligt Vygotskij (1995) till lustfyllt lärande för barnet när det sociala samspelet fungerar. Det är viktigt att hitta metoder och strategier som gör verksamheten meningsfull och motiverande. När barnet motiveras främjas utvecklingen framåt (Vygotskij, 1995).

Flertalet förskollärare beskriver att i den dagliga verksamheten är det viktigt att ta tillvara på de resurser som finns att tillgå i verksamheten som exempelvis specialpedagog, elevhälsan, barnavårdscentralen och habiliteringen. Dessa resurser kan utifrån Säljö (2011) ses som artefakter i förskolan för förskolepersonalen. Dessa resurser kan ge verktyg och stöd som hjälper personalen och barnen att få en god lärandemiljö (Säljö, 2011). Även olika styrdokument som förskollärarna ser som en meningsfull framgångsfaktor för en framgångsrik verksamhet skulle kunna vara främjande artefakter för personalen i verksamheten.

Rutiner i verksamheten visar sig vara en viktig fråga i verksamhetens miljö. Med bra rutiner för hur dagen ska se ut och pedagoger som är förutseende och gör en bra planering, skapas möjligheter för barn i behov av stöd att klara dagen på ett mer hållbart sätt. I resultatet var det ett antal förskollärare som arbetat med bild som stöd och dagsscheman där barnen kunde se hur dagen ser ut. Det gör att det blir lättare för barnet att förutse vad som kommer ske under dagen. Bildstödet och dagsschemat kan bli verktyg för en enklare vardag för barnen. Säljö (2011) menar att ett verktyg som förenklar vardagen kan också kallas artefakt. När barnen får verktyg som förenklar vardagen ökar möjligheten för förståelse och inkludering i verksamheten enligt Magnusson (2016). Verksamheten blir mer tillgänglig för fler barn vilket är bra då strävan är en förskola tillgänglig för alla.

8. Slutdiskussion

I detta slutavsnitt tar vi upp slutsatser, metoddiskussion och förslag på vidare forskning.

Syftet med undersökningen har varit att undersöka hur ett antal förskollärare ser på barn i behov av särskilt stöd i förhållande till barns rätt till stöd i förskolan. Vi ville också titta på hur arbetet med barn i behov av särskilt stöd ser ut i vardagen. Vi utgick från frågorna: Vad ligger i definitionen av barn i behov av särskilt stöd enligt förskollärare? Hur arbetar förskollärarna med barn i behov av särskilt stöd i den dagliga verksamheten? Vi utgår från syftet och frågeställningarna i diskussionen. Vi

ser i vårt arbete att det finns några skillnader i synen på barn i behov av stöd och särskilt stöd.

8.1 Barn i behov av särskilt stöd

I resultatet framgår att barn delas upp i två grupper. Det är barn i behov av särskilt stöd där barnet har en utredd diagnos eller en medicinsk diagnostik. Den andra gruppen är barn i behov av stöd där alla kan ingå i olika utsträckning. Förskolan ska vara likvärdig i hela Sverige och anpassas efter barnets enskilda behov av stöd. Vi kan därför se att en diagnos på ett barn i förskolan inte ska behövas. Förskolepersonalen ska ha kunskaper i hur barn i behov av stöd eller särskilt stöd ska stöttas för bästa utvecklingsmöjligheter, vilket gör att diagnostisering kan vänta till barnet är äldre (Skolverket, 2018). Är ett barn i behov av stöd i förskolan ska verksamheten anpassas efter behoven som finns.

Den slutsats vi kommit fram till är att förskollärarna har en liknande syn på barn i behov av stöd och särskilt stöd. Det vi ser som skiljer sig är att barn delas upp i olika kategorier. Ett flertal av förskollärarna särskiljer begreppen barn i behov av särskilt stöd och barn i behov av stöd. Barn som är i behov av särskilt stöd har i större utsträckning en redan utredd diagnos och har ett mer varaktigt behov av stöd. Det kan vara diagnoser som ADHD, autism eller någon form av fysiskt behov såsom diabetes eller en fysisk funktionsvariation. Barn i behov av stöd är barnen som inte har någon form av diagnos. Vid särskiljning av barn i behov av särskilt stöd och i behov av stöd ser förskollärarna barnen till stor del ur ett kategoriskt perspektiv. Ett annat sätt att se på barn i behov av särskilt stöd och i behov av stöd som kommit fram i resultatet är att ett antal förskollärare ser barn i behov av särskilt stöd och barn i behov av stöd som ett gemensamt begrepp. I behov av stöd är alla barn i varierad mängd och olika perioder, det kan vara långvarigt eller kortvarigt. När förskollärarna ser att alla barn kan vara i behov av stöd är det ett relationellt synsätt.

8.3 Relationens betydelse för barn i behov av särskilt stöd

Av vår analys framgår relationen till barnen i behov av stöd eller i behov av särskilt stöd som viktig. Relationen är viktig för att göra barnen trygga i förskolan. Med goda relationer till barnen möjliggörs en utbildning som ger alla barn lika villkor i verksamheten. Förskollärare som bygger upp en relation till varje barn lär sig snart att se barnets individuella behov av stöd. Vi ser att detta är en av de viktigaste faktorerna för en förskola där kvaliteten är god. I arbetet med barnen tänker vi att relationerna ska vara professionella samtidigt som de är omsorgsfulla (Lillkvist, 2010).

Trygg omsorg är viktig även i dialog med vårdnadshavarna. Trygga omsorgssituationer främjar relationen mellan barn, pedagog och vårdnadshavare. Barn blir till i ett sammanhang av alla som rör sig i deras omgivning. Det kan vara

pedagoger, vårdnadshavare, specialpedagoger eller andra som är verksamma i verksamheten. Vi ser att i arbetet med barn i behov av stöd eller särskilt stöd är kommunikation och dialog till vårdnadshavarna viktig. De har kunskaper om barnet, känner hen bäst och vet vad barnet behöver för att kunna utvecklas (Renblad & Brodin, 2014).

Lek är en av de viktigaste aktiviteterna som sker mellan barn och vuxna i förskolan. Läroplanen för förskolan menar att

Lek ska ha en central plats i utbildningen. Ett förhållningssätt hos alla som ingår i arbetslaget och en miljö som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnens utveckling, lärande och välbefinnande. (Skolverket, 2018, s. 8)

Av vår analys framgår att i leken mellan barn som är i behov av stöd kan förskollärarna se utveckling och att barnen stöttar varandra. Med detta i åtanke ser vi leken som ett viktigt verktyg för att nå barn i behov av stöd och särskilt stöd. I leken lär pedagoger och barn känna varandra och bygger en starkare relation. Detta gör det lättare för förskolepersonalen att individanpassa undervisningen i förskolan. Formell lek innebär att leken är planerad och pedagogen är delaktig i leken tillsammans med barnen (Loizou & Avgitidou, 2014). Leken är i detta fall ett medel för att barnen ska ta till sig nya intresseområden och skapa nya lärandeprocesser (Palla, 2011).

Det relationella perspektivet är en stor del i arbetet med barn i behov av stöd och särskilt stöd. De goda relationerna till barnen har gjort det lättare för förskollärarna att skapa en undervisning som kan anpassas efter det individuella barnets behov. Förskollärarna lyfter vikten av att personalen har ett gemensamt förhållningssätt gentemot barngruppen. Ett gemensamt förhållningssätt och barn som får inflytande i verksamheten skapar goda relationer på djupet. Det är också viktigt att ge relationsbygget tid och låta relationerna byggas upp långsamt (Palla, 2011).

8.4 Arbetet i den dagliga verksamheten

Vi ser i vår analys av resultatet att i mötet med barn i behov av stöd tycks det vara särskilt framgångsrikt att utgå från ett relationellt perspektiv. Det är miljön och personalen som ska anpassas efter barnens enskilda behov (Palla, 2011).

Vi beskrev makt som enligt Nilholm (2012) är en del av det demokratiska arbetet i förskolan. Palla (2011) skriver att makt är något som många upplever negativt men att i förskolan kan den vara en del i arbetet med att sätta gränser, ramar och regler för hur de som är i förskolan ska förhålla sig till verksamheten. Vi kan dock se en risk i att barn som är i behov av stöd kan komma i kläm. Det som är riskabelt är att personers olika maktpositioner och ekonomi påverkar barnets vardag och barnet inte står i centrum för vad den ska få stöttning i.

Det vi ser i vårt resultat och den forskning vi läst är att många av respondenterna önskar mer utbildning i hur de praktiskt kan arbeta för att anpassa hela verksamheten till barnen som är i behov av stöd (Renblad & Brodin, 2014). Många upplever dock att de besitter stor kompetens utifrån de erfarenheter de fått under åren de jobbat i förskolan.

Många av förskollärarna vi intervjuade upplevde att barn i behov av stöd är ett viktigt område men att det finns ett behov av mer kunskap. Det vi tar med oss av denna studie är de erfarenheter som vi har fått ta del av i samtalen med förskollärarna. I vår blivande roll som förskollärare, tar vi med att vi ska lära känna barnen på djupet för att kunna se vad deras enskilda behov är.

8.5 Metoddiskussion

Vi arbetade utifrån ett kvalitativt angreppssätt i vårt metodval. Det valde vi då syftet med undersökningen var att undersöka hur ett antal förskollärare beskrev barn i behov av särskilt stöd i förhållande till barns rätt till stöd i förskolan. Vi ville också undersöka hur arbetet med barn i behov av särskilt stöd såg ut i vardagen. Att använda semistrukturerade intervjuer har också bidragit till att få förskollärarnas tankar och åsikter om barn i behov av särskilt stöd, vilket även har möjliggjort bredden på svaren till skillnad mot om vi hade haft en strukturerad intervju. Semistrukturerade intervjuer gav oss också möjligheten att ställa följdfrågor till respondenterna.

Att hitta respondenter som ville delta i studien var lite svårt då ett flertal avböjde, vilket gav oss en viss tidspress för att hitta tillräckligt många för att kunna få ihop ett tillräckligt material att bearbeta. Vi fick ta tillvara på kollegor som arbetar på andra avdelningar på våra arbetsplatser och även använda oss av våra fältförskolor. Vi har i vissa fall en personlig relation till några av respondenterna, det skulle kunna påverka vilka svar vi fått.

Det har dock gynnat studien att vi haft ett flertal relativt nyexaminerade förskollärare som själva vet vilka typ av svar som en intervjuare vill ha.

Det skulle kunna vara intressant att komplettera studien med observationer för att se om resultatet hade varit annorlunda. Fokus vid en komplettering av observationer skulle kunna vara att titta på hur förskollärare bemöter barn i behov av stöd eller särskilt stöd.

8.6 Studiens relevans för förskolläraryrket

Innan vi började på vårt självständiga arbete hade vi stora förhoppningar på att få veta mer om barn i behov av stöd. För att lyfta studiens relevans till förskolläraryrket upplever vi att det är viktigt att arbeta efter förskolans läroplan (Skolverket, 2018) i detta styrdokument görs det ingen skillnad mellan barn i behov av särskilt stöd och barn i behov av stöd. Viktigt för oss är att arbeta utifrån det relationella perspektivet där alla barn kan vara i behov av stöd oavsett vilket typ

av behov barnet har. Det ska inte spela någon roll om barnet har en diagnos eller inte, förskolan ska anpassas efter alla barn som går på den aktuella förskolan.

I vår studie har vi kommit i kontakt med den sociokulturella teorin och det relationella perspektivet. I arbetet som förskollärare är det av vikt att relationerna blir positiva och att alla känner sig trygga. Det blir naturligt att arbeta ur det relationella perspektivet då det sätter barnet i fokus och pedagogerna arbetar med gemensamma förhållningssätt (Palla, 2011).

8.7 Förslag på vidare forskning

För att utveckla denna studie skulle det kunna vara intressant att undersöka om det finns skillnader mellan olika yrkesprofessioner. Det skulle exempelvis vara skillnaderna mellan förskollärare och barnskötare. Det skulle också kunna vara intressant att undersöka om förskollärarna upplever att de har den kompetens som behövs i exempelvis arbetssätt, bemötande och pedagogernas syn på vilka barn som är i behov av stöd och särskilt stöd. Det har under denna studie påvisats bredden på tolkningarna av begreppet barn i behov av särskilt stöd och i behov av stöd, samt att det finns forskning som tyder på detsamma.

Det vore intressant att se framtida forskning kring hur relationer mellan barn och vårdnadshavare, påverkar situationen för barn i behov av stöd eller särskilt stöd. Vårdnadshavarna kan ha olika mycket erfarenhet och kunskap vad gäller barn i behov av stöd och kan ha olika behov av stöttning. En vidare forskning på det området skulle kunna ge svar på hur pedagoger kan hjälpa vårdnadshavarna och barnen på rätt sätt. Det skulle också kunna resultera i ett material att använda för familjeutbildning.

Referenser:

Bahdanovich Hanssen, N., & Hansén, S. E. (2018). Special education needs activities for children with language difficulties A comparative study in Belarusian and Norwegian preschools. *Education Inquiry*, 9(2), 172-192. DOI: 10.1080/20004508.2017.1380486

Bryman, A. (2019). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Georgeson, J., Porter, J., Daniels., H., & Feiler. A. (2014). Consulting young children about barriers and supports to learning. *European Early Childhood Education Research Journal*, 22(2), 198-212, DOI: 10.1080/1350293X.2014.883720

Lee, S. Y., Shin, M., & Recchia, S. L. (2016). Primary Caregiving as a Framework for Preparing Earley Childhood Preservice Students to Understand and Work with infants. *Early Education and Development*, 27(3), 336-351.
<https://doi.org/10.1080/10409289.2015.1076675>

Lillvist. A. (2010). Observations of social competence of children in need of special support based on traditional disability categories versus a functional approach. *Early Child Development and Care*, 180(9), 1129-1142.

Lindqvist. G., & Nilholm. C. (2014). Promoting inclusion? 'Inclusive' and effective head teachers' descriptions of their work. *European Journal of Special Needs Education*, 29(1), 74-90, DOI: 10.1080/08856257.2013.849845

Loizou, E., & Avgitidou, S. (2014). The Greek–Cypriot early childhood educational reform: introducing play as a participatory learning process and as children's right. *Early Child Development and Care*, 184(12), 1884-1901, DOI: 10.1080/03004430.2014.892482

Magnússon, G. (2016) Representations of special support. Independent schools' descriptions of special educational provision. *European Journal of Special Needs Education*, 31(2), 155-170, DOI: 10.1080/08856257.2015.1125685

Nilholm, C. (2012). Makt, Motstånd och normalisering – en kommentar, utbildning & demokrati. *Utbildning & demokrati*, 21(3), 107-111.

Palla, L. (2011). *Med blicken på barnet om olikheter inom förskolan som diskursiv praktik*. Malmö: Lunds universitet, 2011. Malmö.

Renblad, K. & Brodin, J. (2014). Behövs specialpedagoger i förskolan?. *Socialmedicinsk tidskrift*, 91(4). 384-390.

- Skolinspektionen, (2017). *Förskolans arbete med barn i behov av särskilt stöd*. Stockholm: Skolinspektionen.
<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2017/forskolans-arbete-med-barn-i-behov-av-sarskilt-stod/forskolans-arbete-med-barn-i-behov-av-sarskilt-stod-2017.pdf>
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Stockholm: Nordstedts.
- Skolverket. (2014). Skolverkets allmänna råd med kommentarer. *Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*. Stockholm: Fritzes
- Specialpedagogiska skolmyndigheten. (2018). *Tecken som AKK*. Hämtad 2020-04-24, från
<https://www.spsm.se/stod/specialpedagogiskt-stod/sprak-och-kommunikation/alternativ-och-kompletterande-kommunikation/manuell-och-kroppsnara-akk2/tecken-som-akk/>
- Statistiska central. (2019). *23000 barn går inte i förskola*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2019/23000-barn-gar-inte-i-forskola/>
- Säljö, R. (2011). L. S. Vygotskij -forskare, pedagog och visionär. I. A. Forssell (Red.), *Boken om pedagogerna* (s. 153–179) Stockholm: Liber.
- UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.
- Vetenskapsrådet (2017). God forskningsred. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig: https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1529480532631/Godforskningssed_VR_2017.pdf
- Vygotskij, L. S. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.
- Vygotsky, L.S. (2017). The Problem of Teaching and Mental Development at School Age. *Changing English*, 24(4), 359-371,
<https://doi.org/10.1080/1358684X.2017.1395165>
- Thulin, S. & Jonsson, A. (2018). Undervisning i förskolan: om möjligheter att integrera förskolans bildningsideal med nya uppdrag. *Barn*, nr3(4), 95-108.

Bilagor

Bilaga 1

Missivbrev

Vi är två förskollärostudenterna på Mälardalens högskola som läser vår sista termin på förskolläroprogrammet. I kursen ingår att genomföra en mindre studie som kopplar till vårt kommande yrke. Vi vill gärna intervjua dig som erfaren förskolläro. Syftet med studien är att undersöka hur verksamma förskolläro ser på begreppet barn i behov av särskilt stöd. Intervjun kommer ta runt 30 minuter. Sammanlagt tänker vi intervjua tio förskolläro.

Med tanke på det rådande läget i samhället och världen, är vi öppna för att göra intervjun över Skype eller Facetime. Intervjun vill vi spela in för att kunna lyssna aktivt och för att ha möjlighet att återgå till samtalet. Allt insamlat material används enbart i syfte att utföra vår studie. Materialet kommer efter avslutat arbete att raderas. Vi kommer att utgå från Vetenskapsrådets forskningssed. Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du har rätten att när som helst under datainsamlingen avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig. Vi kommer behandla det insamlade materialet på ett konfidentiellt sätt och resultatet kommer endast att användas i forskningsändamål.

Efter utförd studie får deltagande förskolläro ta del av resultatet om så önskas.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens högskola som i sin slutversion läggs ut på databasen Diva.

Vi undrar om någon av förskolläroarna på er enhet vill delta i vår studie.

Vid frågor och funderingar kan du kontakta någon av oss:

Hanna Langsbo, hlo16001@mdh.student.se eller 076-xxxxxxx

Linn Moegreen, lmn17003@mdh.student.se eller 070-xxxxxxx

Vår handledare:

Karin Franzén, karin.franzen@mdh.se eller 073-xxxxxxx

Vänliga hälsningar från Hanna och Linn.

Den som väljer att medverka i vår studie gör en skriftlig underskrift på att den läst och samtycker med det vi vill utföra.

Jag har läst och samtycker i min medverkan av denna studie.

Namnunderskrift på deltagare _____

Datum och ort _____

Bilaga 2

Intervjuguide

Vad innebär begreppet barn i behov av särskilt stöd för dig?

Hur arbetar du/arbetslaget med barn i behov av särskilt stöd?

Vad anser du är viktigt att tänka på i arbetet med barn som har behov av särskilt stöd?

Vilka barn kan ha behov av stöd?

Vilka kunskaper har du med dig när det gäller att bemöta barn i behov av särskilt stöd?

Har ni några riktlinjer från rektorn hur ni ska bemöta barnen i behov av särskilt stöd?

Vilka utmaningar ser du i arbetet med barn i behov av särskilt stöd?

Är det något mer du vill tillägga som kan vara värdefullt för oss att få med?